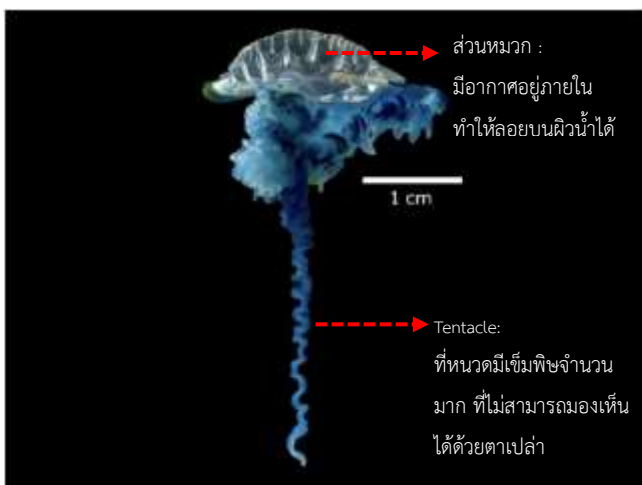

แมงกะพรุนหัวขวดสกุลไฟซาเลีย (ไม่ระบุชนิด) *Physalia* sp.

“แมงกะพรุนหัวขวด” แมงกะพรุนในกลุ่มนี้ที่ได้ยินชื่อเรียกกัน เช่น Portuguese man-of-war และ Bluebottle ในเมืองไทยมีหลายชื่ออาทิเช่น แมงกะพรุนหัวขวด แมงกะพรุนขวดครีบเขียว แมงกะพรุนไฟหมวกโปรตุเกส แมงกะพรุนไฟโปรตุเกส และแมงกะพรุนเรือรบโปรตุเกส จัดอยู่ในสกุลไฟซาเลีย (ไม่ระบุชนิด) *Physalia* ที่พบในน่านน้ำประเทศไทย อยู่ในชั้น Hydrozoa มีลำตัวสีชมพู ม่วง น้ำเงิน หรือเขียว รูปร่างของร่ม (pneumatophore) คล้ายเรือใบ ลักษณะภายนอกของลำตัวมีปาก (mouth) ยื่นยาวออกมาจากลำตัว และมีหนวด (tentacle) ออกมาจากขอบร่มเป็นสายยาว พืชของแมงกะพรุนชนิดนี้จะบรรจุในกระเปาะทรงกลมที่เรียกว่า nematocyst ที่อยู่บริเวณหนวด แมงกะพรุนหัวขวดกลุ่มนี้มีอย่างน้อย 2 ชนิด ชนิดแรกมีหนวดหลายสายยาวพอกัน หลายเส้นเป็นพวง เช่น *Physalia physalis* นิยมเรียกกันว่า Portuguese man-of-war ส่วนอีกชนิดหนึ่งมีหนวดสั้นๆ หลายเส้นรวมอยู่ด้วยกันคล้ายพู่และมีหนวดเส้นสองเส้นเห็นชัดยื่นยาวลงมา เช่น *Physalis utriculus* เรียกว่า Bluebottle แต่เพื่อให้ง่ายในการสื่อความหมายในที่นี้ขอใช้คำว่า “แมงกะพรุนหัวขวด”

- ลักษณะส่วนบนลอยโผล่พ้นน้ำคล้ายลูกโป่งยาว
- ลำตัวใส หนวดสีฟ้าหรือสีม่วง มีเข็มพิษ (nematocyst) ปกป้องกันตัวและจับเหยื่อ กระจายอยู่ทุกส่วนของร่างกาย โดยเฉพาะบริเวณหนวด (Tentacle)

รูปที่ 1 ลักษณะสัณฐานวิทยาของแมงกะพรุนหัวขวดสกุลไฟซาเลีย (ไม่ระบุชนิด) (*Physalia* sp.)

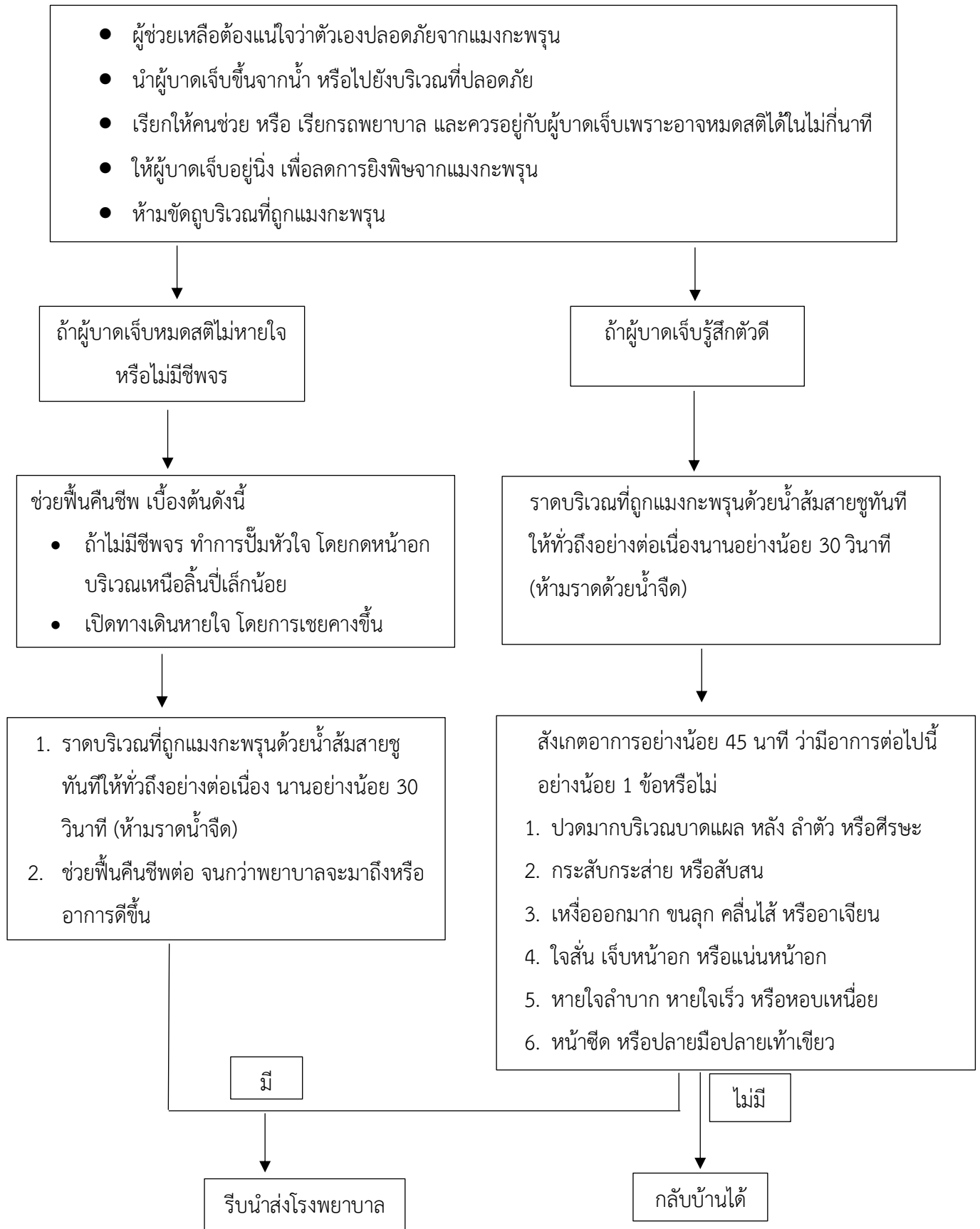
การแพร่กระจาย :

โดยปกติจะพบแมงกะพรุนหัวขวดในทะเลเปิดของมหาสมุทรแอตแลนติกเหนือ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มหาสมุทร แปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดีย แต่อาจจะถูกกระแสน้ำพัดมาเกยตื้นหรือเข้าสู่่าน้ำไทยได้ในช่วงลมมรสุม โดยช่วงที่พบการแพร่กระจายของแมงกะพรุนชนิดนี้ พบได้ตั้งแต่เดือนมกราคม - เมษายน ของทุกปี บริเวณพื้นที่อ่าวไทย ตอนล่าง มีรายงานการพบการเกยตื้นแมงกะพรุนชนิดนี้ในพื้นที่ชายหาดทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส

ความเป็นพิษ :

ในประเทศไทยยังไม่พบมีรายงานการเสียชีวิต และแมงกะพรุนหัวขวดที่พบในประเทศไทยเป็นชนิด *Physalia utriculus* หรือ Bluebottle ปัจจุบันนี้ยังไม่มี การตรวจสอบพิษโดยตรงในประเทศไทย (พ.ศ. 2561) ซึ่งยังอยู่ระหว่างการ ศึกษา (ลักขณาและพจมาน, 2561) อาการของคนสัมผัสแมงกะพรุนหัวขวด บริเวณที่สัมผัสมีอาการปวดแสบปวด ร้อน แ่น่นหน้าอก หายใจลำบาก เมื่อช่วงระหว่างวันที่ 17-19 กุมภาพันธ์ 2561 มีเหตุการณ์ผู้บาดเจ็บจาก *Physalia* spp. จำนวน 28 ราย บริเวณชายหาดชลาลัยและชายหาดสมิหลา จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่เป็นเด็ก อาการไม่รุนแรง อาการ ที่พบคือ บริเวณที่สัมผัสแมงกะพรุนจะมีรอยแผลนูนแดง และมีอาการปวดแสบร้อน (คณะสอบสวนโรค สำนักกระบาด วิทยา กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) อาการหลังจากโดนพิษในบางรายอาจมีอาการรุนแรงอาจพบมี ปวดหัว คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง แ่น่นหน้าอก หัวใจเต้นผิดปกติ หรือหมดสติ แต่ระดับความเป็นพิษก็ขึ้นอยู่กับความ ต้านทานของแต่ละบุคคลและปริมาณพิษที่ได้รับ

ขั้นตอนการปฐมพยาบาลผู้ที่สงสัยถูกแมงกะพรุนพิษ :

ที่มา : ลักษณะ ไทยเครือ และพจมาน ศิริอารยาภรณ์ (2561). การบาดเจ็บและเสียชีวิตจากแมงกะพรุนพิษ : เฝ้าระวัง ป้องกัน รักษา Injuries and Deaths Caused by Toxic Jellyfish : Surveillance, Prevention, and Treatment. เชียงใหม่ : คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; ISBN 978-616-474-871-2. 260 หน้า